

DOI: 10.58423/2786-6742/2025-9-331-352

УДК 657.2.016

Violetta SIMON

MsC hallgató,
Debreceni Egyetem,
Gazdálkodástudományi Kar, Számvitel szak,
Debrecen, Magyarország
Számvitel és Auditálás Tanszék asszisztense,
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,
Beregszász, Ukrajna
ORCID ID: [0009-0009-9149-2867](https://orcid.org/0009-0009-9149-2867)
MTMT: [10100717](https://mtmt.hu/MTMT-10100717)
e-mail: simon.violetta@kmf.org.ua

AKTÍV- ÉS PASSZÍV IDŐBELI ELHATÁROLÁSOK MAGYARORSZÁG ÉS UKRAJNA SZÁMVITELÉBEN

Анотація. Стаття присвячена дослідженню теоретичних основ та практичного відображення доходів і витрат майбутніх періодів у системах бухгалтерського обліку Угорщини та України. Принцип нарахування є одним із ключових елементів бухгалтерського обліку, покликаний забезпечити, щоб фінансові наслідки господарських операцій відображалися у тому звітному періоді, до якого вони економічно належать — незалежно від фактичної дати руху грошових коштів. Метою дослідження є аналіз практичного впровадження цього принципу в обох країнах. В Угорщині облік доходів і витрат майбутніх періодів регулюється Законом С. 2000 року про бухгалтерський облік, який визначає чіткі рамки, але водночас надає підприємствам можливість формувати власну облікову політику. Натомість в Україні бухгалтерський облік базується на державному регулюванні з обов'язковим використанням жорстко структурованого плану рахунків, що забезпечує стандартизованість, але є менш гнучким щодо специфіки діяльності окремих підприємств. Крім того, українські облікові стандарти встановлюються системою НП(С)БО (Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку), яка базується на МСФЗ, але не повністю з ними тотожна. У дослідженні за допомогою конкретних прикладів — зокрема, обліку орендних платежів — проілюстровано логіку відображення доходів і витрат майбутніх періодів, використання відповідних рахунків, а також пропорційне визнання доходів і витрат. В угорській системі для обліку доходів майбутніх періодів використовуються рахунки 391 і 392, тоді як в Україні застосовуються аналогічні за змістом рахунки, але в рамках іншої нормативної бази. Щодо витрат майбутніх періодів, в Угорщині використовуються рахунки 481–482, в Україні — рахунки 47 та 69. Також спостерігаються відмінності у веденні документації, аналітичному обліку та у звітності між двома країнами. Стаття підкреслює, що хоча теоретичні основи систем обліку схожі, у практичному застосуванні та адміністративному середовищі існують суттєві відмінності. Україна наблизилась до обов'язкового впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), у той час як в Угорщині їх застосування є добровільним і, як правило, характерне для компаній, що котируються на біржі або мають іноземних власників. Ці розбіжності впливають на методологію обліку доходів і витрат майбутніх періодів, їхній вплив на звіт про фінансові результати, а також на загальну порівнянність фінансової інформації.

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

Ключові слова: бухгалтерський облік, нарахування, доходи майбутніх періодів, витрати майбутніх періодів, фінансова звітність, Угорщина, Україна, порівняльний аналіз.

JEL Classification: M41

Absztrakt. A cikk a jövőbeni időszakok bevételeinek és ráfordításainak elméleti alapjainak és gyakorlati megjelenítésének vizsgálatával foglalkozik a magyar és ukrán számviteli rendszerekben. Az időbeli elhatárolás elve a számvitel egyik központi pillére, amely azt hivatott biztosítani, hogy a gazdasági események pénzügyi hatásai abban az időszakban jelenjenek meg a pénzügyi beszámolóban, amelyhez gazdaságilag tartoznak – függetlenül a pénzmozgás tényleges idejétől. A kutatás célja ennek az elvnek a gyakorlati érvényesülését vizsgálni a két országban. Magyarországon az elhatárolások kezelését a 2000. évi C. törvény szabályozza, amely egyértelmű kereteket biztosít, de egyúttal teret is enged a vállalkozások számára saját számviteli politikájuk kialakítására. Az ukrán számvitel ezzel szemben államilag meghatározott, kötött számlatükörrel dolgozik, amely biztosítja a standardizáltságot, de kevésbé rugalmas a vállalkozás-specifikus sajátosságok kezelésében. Emellett Ukrajnában a számviteli standardokat az NP(S)BO (Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку) rendszere szabályozza, amelyek az IFRS-re alapoznak, de nem teljes mértékben azonosak vele. A tanulmány konkrét példákon keresztül – különösen bérleti díjak elszámolásával – szemlélteti az aktív és passzív időbeli elhatárolások könyvelési logikáját, a kapcsolódó számlák felhasználását, és a bevételek, ráfordítások időarányos elszámolását. A magyar rendszerben az aktív elhatárolásra például a 391-es, 392-es számlák szolgálnak, míg Ukrajnában hasonló számlaszámok, de más szabályozási háttér mentén kerülnek alkalmazásra. A passzív elhatárolások kapcsán szintén fontos különbségek mutatkoznak: Magyarországon 481-482, Ukrajnában a 47-es és 69-es számlák révén történik az elszámolás. A két országban eltérő az időbeli elhatárolás dokumentálása is, például az analitikus nyilvántartások és beszámolási kötelezettségek tekintetében. A tanulmány rámutat, hogy bár a két rendszer elméleti alapjai hasonlóak, a gyakorlati alkalmazásban és az adminisztratív környezetben jelentős különbségek mutatkoznak. Ukrajna közelebb áll a nemzetközi standardok (IFRS) kötelező alkalmazásához, míg Magyarországon ez választható lehetőség, jellemzően a tőzsdén jegyzett vagy külföldi tulajdonú cégeknél alkalmazzák. E különbségek befolyásolják az időbeli elhatárolások módszertanát, hatását a nyereségkimutatásra, és összességében a pénzügyi információk összehasonlíthatóságát.

Kulcsszavak: számvitel, időbeli elhatárolás, aktív elhatárolás, passzív elhatárolás, pénzügyi beszámoló, Magyarország, Ukrajna, összehasonlító elemzés.

Abstract. The article is dedicated to the study of the theoretical foundations and practical representation of revenues and expenses of future periods in the accounting systems of Hungary and Ukraine. The accrual principle is one of the fundamental pillars of accounting, designed to ensure that the financial effects of economic events are recognized in the period to which they economically relate, regardless of the actual timing of cash flows. This research investigates how this principle is implemented in practice in the two countries. In Hungary, the treatment of accruals and deferrals is governed by Act C of 2000 on Accounting, which provides a clear legal framework while also allowing businesses the flexibility to develop their own accounting policies. In contrast, Ukrainian accounting operates within a state-regulated framework, utilizing a fixed chart of accounts that ensures standardization but offers less flexibility for accommodating enterprise-specific characteristics. Furthermore, accounting standards in Ukraine are regulated by the NP(S)A (National Accounting Standards), which are based on IFRS but are not fully aligned with them. The study uses practical examples—particularly the accounting treatment of lease payments—to illustrate the logic behind the recording of accrued income and prepaid expenses, the application of related accounts, and the proportionate recognition of revenues and expenses over time. In the Hungarian system, accounts 391 and 392 are typically used for accrued income, whereas in Ukraine, similar account numbers are applied within a different regulatory framework. With regard to prepaid expenses, accounts 481 and 482 are used in Hungary, while in Ukraine, accounts 47 and 69 serve this purpose.

The documentation of accruals and deferrals also differs between the two countries, including in areas such as analytical records and reporting obligations. The study highlights that, while the theoretical foundations of the two systems are similar, there are significant differences in their practical application and administrative environments. Ukraine is moving closer to the mandatory adoption of international standards (IFRS), whereas in Hungary, IFRS is an optional framework, typically applied by publicly listed or foreign-owned companies. These differences influence the methodology of accruals and deferrals, their impact on the income statement, and the overall comparability of financial information.

Keywords: accounting, accruals, accrued income, prepaid expenses, financial reporting, Hungary, Ukraine, comparative analysis.

Probléma felvetése. A globalizált gazdasági környezetben a vállalkozások közötti összehasonlítható pénzügyi kimutatások központi szerepet töltenek be. Az egyes országok számvitelében alkalmazott szabályozások azonban eltérhetnek, ami megnehezíti a határon átnyúló üzleti kapcsolatok értékelését. Különösen igaz ez az olyan kulcsfogalmak esetében, mint az időbeli elhatárolás, amely az eredmény pontos bemutatásához elengedhetetlen.

Az ukrán vállalkozásoknak meg kell felelniük nemcsak a hazai, hanem egyre inkább a nemzetközi elvárásoknak is, ezért érdemes vizsgálni, hogyan tudják integrálni az időbeli elhatárolásokat a nemzeti és nemzetközi szabályozási környezetben egyaránt. A két ország közötti összehasonlító vizsgálat azért is releváns, mert rávilágít a különbségekre és a hasonlóságokra, és segítheti a harmonizációt, különösen olyan gazdasági környezetben, ahol a határokon átnyúló üzleti kapcsolatok egyre gyakoribbak. Az időbeli elhatárolások helyes és egységes értelmezése elősegíti a pénzügyi beszámolók összehasonlíthatóságát, átláthatóságát és a befektetői bizalom erősítését – mindkét ország gazdasági fejlődése szempontjából.

A legújabb kutatások és publikációk elemzése. Az „Aktív- és passzív időbeli elhatárolások Magyarország és ukrán számvitelében” című tanulmány eredményei és megállapításai kiválóan kapcsolhatók Loszkorih Gabriella, Hanuszics Veronika és Pércsi Oxána 2025-ös évben kiadott közös munkájának szemléletéhez, amely a pénzügyi beszámolók adótervezésben betöltött szerepét és az ebből fakadó számviteli eltéréseket vizsgálja.

A tanulmányukban kiemelt egyik legfontosabb állítás szerint a nemzeti vagy nemzetközi számviteli standardok alapján összeállított pénzügyi beszámolók valós képet adnak a vállalkozások gazdasági helyzetéről, ugyanakkor ezek nem mindig esnek egybe a hatályos adójogi szabályozásokkal. Ez különösen releváns az időbeli elhatárolások kapcsán, amelyek a számviteli beszámolóban a realizáció és az összemérés elvén nyugszanak, miközben az adóalap meghatározása során gyakran a pénzügyi teljesítéshez vagy a törvényi előírásokhoz kötötten történik az eredmény meghatározása.

Az előző tanulmány rávilágított arra, hogy mind az ukrán számviteli rendszerben alkalmazott időbeli elhatárolások célja az, hogy a gazdasági események pénzügyi hatása a megfelelő időszakban jelenjen meg – függetlenül a pénzmozgástól. Ez az elv

azonban éppen az, ami a legnagyobb eltéréseket generálhatja a számviteli és az adózási szempontok között. A Loszkorih-Hanuszics-Pércsi [1] szerzők elemzése szerint ezek a különbségek úgynevezett „adózási eltéréseket” eredményeznek, amelyek az adóalap módosításán keresztül befolyásolják a vállalkozások tényleges adókötelezettségeit.

További metszéspont a két publikáció között az IFRS-hez való viszonyban keresendő. Míg az időbeli elhatárolás elve az IFRS egyik alapköve, az adójog ezt a szemléletet gyakran felülírja. Ez különösen Ukrajnában jelent kihívást, ahol a nemzeti számviteli szabályozás közeledik az IFRS-hez, ugyanakkor az adójogi rendszerben még kevésbé jelenik meg ennek adaptációja.

Ezt a gondolatmenetet jól egészíti ki Dr. Sági-Duduk Ildikó és Dr. Tariszka Éva „Vezetői üzleti gazdaságtan, számviteli és pénzügyi menedzsment” [2] című magyar nyelvű egyetemi jegyzetének megállapítása, amely szerint az aktív és passzív időbeli elhatárolások a számviteli értékelés legkritikusabb elemei közé tartoznak.

A szerzők rávilágítanak arra, hogy ezek az elhatárolások nemcsak a pénzügyi beszámolók pontosságát biztosítják, hanem a vállalkozás jövedelmezőségének és pénzügyi stabilitásának helyes értékeléséhez is elengedhetetlenek. A céltartalékok szerepe – amely eltérően, de szintén időbeli aspektusokat hordoz – szintén alátámasztja ezt az összefüggést: míg az időbeli elhatárolások konkrét tranzakciókon alapulnak, addig a céltartalékok a jövőben várható, de még bizonytalan kötelezettségek fedezését szolgálják.

A céltartalékok, mint például garanciális költségek vagy jogi eljárásokból eredő kifizetések, nem csak a könyvelés pontosságát szolgálják, hanem a pénzügyi körülmények és az előrejelzés megnyilvánulásai is, amelyek szintén elengedhetetlenek a szabályszerű és fenntartható vállalati működéshez.

A céltartalékok és az időbeli elhatárolások közös nevezője tehát az, hogy mindkettő a gazdasági események megfelelő időbeni besorolását célozza – előbbi a bizonytalan, utóbbi a már ismert és realizált tételek tekintetében.

Az aktív- és passzív időbeli elhatárolásokat az elmúlt 2 évben több ukrán szerző elemezte, vizsgálta, köztük Szuk P. [3] több tanulmányában is, valamint Shara E. [4]. A magyarországi cikkek és elemzések hiányában fontos megemlíteni a főbb elemeket, könyvelési technikákat, melyeket összevetve az ukrán szférával egy komplex képet kap a tanulmány.

A megadott források összehangolt vizsgálata azt mutatja, hogy a számviteli logika – akár magyar, akár ukrán – szakmailag megalapozott, ugyanakkor a nemzeti adórendszerek gyakran olyan többletfeladatokat és alkalmazkodási kényszert teremtenek, amelyekre a vállalkozásoknak és könyvelőknek külön stratégiát kell kidolgozniuk. A kutatási eredmények megerősítik, hogy mind a számviteli átláthatóság, mind az adótervezés szempontjából kulcsfontosságú az időbeli elhatárolások és a céltartalékok szakszerű kezelése.

A cikk céljának megfogalmazása. A jelen tanulmány célja, hogy részletesen feltárja az időbeli elhatárolások gyakorlati alkalmazását a magyar és az ukrán számvitelben. A cikk rávilágít az alapelvek hasonlóságaira, valamint az adminisztratív, technikai és szabványozásbeli különbségekre. Célként tűzzük ki a gyakorlati könyvelési módszerek és számlarendszerek áttekintését, és ezek hatásának vizsgálatát a beszámolók minőségére.

A tanulmány külön kiemeli a számviteli törvényben jelenlévő azonosságokat, vizsgálja az esetleges transzparenciákat, reprezentálja gyakorlati szempontból is az elhatárolások könyvelési folyamatait a két ország tekintetében.

Kutatási eredmények bemutatása. Magyarországon az időbeli elhatárolás az egyik alapvető számviteli elv: a bevételeket és ráfordításokat az adott időszakban kell kimutatni, amikor azok gazdaságilag felmerülnek. Ezt a 2000. évi C. törvény (Számviteli törvény) részletesen szabályozza.

Ukrajnában az időbeli elhatárolásokat az Ukrajnai Nemzeti Számviteli Szabványok (NP(S)BO) és az állami szinten meghatározott számlatükör tartalmazza. A nemzetközi elvekkel összhangban, az elhatárolások segítenek az eredmény pontosabb megállapításában.

Míg Magyarországon a vállalkozások némi rugalmassággal alakíthatják számlatükörüket, Ukrajnában a számlarend államilag előírt, s kevésbé alkalmazkodik az egyes vállalkozások sajátosságaihoz.

Az aktív időbeli elhatárolások összehasonlítása

Fogalom: Az aktív időbeli elhatárolás azt jelenti, hogy a vállalat olyan kiadást, ráfordítást vagy bevételt számol el, amelynek pénzügyi teljesítése már megtörtént, de az adott időszakhoz még nem tartozik [5].

Magyarországi számvitelben: számlaszámok - 391 (bevételek aktív időbeli elhatárolása), 392 (költségek aktív időbeli elhatárolása)

Jellemzők: tárgyévi eredményt nem torzítja; időarányos elszámolás

Ukrajnai számvitelben: számlaszámok - 391 és 392 ugyanazok, mint Magyarországon, de az ukrán számlatükör szerint strukturáltak

Jellemzők: mérleg fordulónap utáni esedékesség, de tárgyévi gazdasági hatás

Példa: 2025. november 1-től 2026. április 30-ig tartó időszakra bérleti díjat számolt el a társaság bérbe adott ingatlan után. A számlát utólag, 2026. április 30-án állították ki 12 000 eFt + ÁFA.

- 2025. november 1. – 2025. december 31. – 4 000 eFt,
- 2026. január 1. – 2026. április 30. – 8 000 eFt.

Aktív időbeli elhatárolás (39)	Értékesítés nettó árbevétele (91)
4 000 eFt	4 000 eFt

1. ábra. Számviteli eljárás a magyarországi rendszer alapján a 2025-ös évben. (Saját szerkesztés)

Ebben a lépésben a gazdasági eseményhez tartozó árbevétel még nem illeti meg a 2025-ös évet, ezért az összeget időbelileg elhatárolják. Az aktív időbeli elhatárolás (39-es számla) azt jelenti, hogy jövőbeni bevételről van szó, amit előre megkapott a vállalat (például előfizetés, bérleti díj). A könyvelés célja, hogy az adott év pénzügyi kimutatásából kivegyék a még nem esedékes bevételt.

Értékesítés nettó árbevétele (91)	Aktív időbeli elhatárolás (39)
4 000 eFt	4 000 eFt
Követelés/Bankbetét (36/38)	Értékesítés nettó árbevétele (91)
12 000 eFt	12 000 eFt

2. ábra. Számviteli eljárás a magyarországi rendszer alapján a 2026-os évben. (Saját szerkesztés)

Az első könyvelési lépésben a korábban elhatárolt bevétel visszavezetésre kerül a 2026-os árbevételbe, mivel az már gazdaságilag ehhez az évhez tartozik.

A második lépésben új, tényleges árbevétel keletkezik – feltehetően számlázás vagy teljesítés alapján – amit a vállalat követelésként könyvel el. A két tétel külön-külön mutatja be, hogyan történik az időbeli elhatárolás feloldása, valamint az új árbevétel rögzítése.

Aktív időbeli elhatárolás (391)		Bérleti díjból származó bevétel (703)	
4 000 eFt			4 000 eFt

3. ábra. Számviteli eljárás az ukrainai rendszer alapján a 2025-ös évben.
 (Saját szerkesztés)

Ebben a lépésben a 2025-ös évhez kapcsolódó ukrainai könyvelés során az árbevétel még nem illeti meg a 2025-ös évet, ezért az összeget időbelileg elhatárolják. Az aktív időbeli elhatárolás (391-es számla) azt jelzi, hogy jövőbeni bevételről van szó, amelyet előre megkapott a vállalat, például bérleti díj formájában. A könyvelés célja, hogy az adott év pénzügyi kimutatásából kivegyék a még nem esedékes 4 000 eFt értékű bevételt, amely a bérleti díjból származó bevétel (703-as számla) alatt jelenik meg, így egyensúlyban tartva a kimutatást.

Vevőkövetelés (361)		Bérleti díjból származó bevétel (703)	
12 000 eFt			8 000 eFt
		Aktív időbeli elhatárolás (391)	
			4 000 eFt

4. ábra. Számviteli eljárás az ukrainai rendszer alapján a 2026-os évben.
 (Saját szerkesztés)

A 2026-os évre vonatkozó könnyvelésnél az elhatárolt összeget részben feloldják az ukrainai szállítási alapú elszámolás során. A vevőkötelések (361-es számla) 12 000 eFt-ra emelkednek, ami a még ki nem egyenlített követeléseket tükrözi. A bérleti díjból származó bevétel (703-as számla) ekkor 8 000 eFt-ra csökken, jelezve, hogy a feloldott rész már az aktuális évhez kapcsolódik. Az aktív időbeli elhatárolás (391-es számla) azonban 4 000 eFt értékben továbbra is fennmarad, mivel a teljes összeg még nem esedékes.

A könnyvelés – mind magyar, mind ukrán szempontból – szakszerű és szabályos, jól követi a bevételek időbeli elhatárolásának logikáját. Mindkét ország gyakorlata megerősíti, hogy a számviteli elvek univerzálisak, a lokális megvalósítás azonban eltérő lehet.

1. táblázat

Az aktív időbeli elhatárolás könyvelési rendszere Magyarország és Ukrajna számviteli törvényének függvényében.

Szempont	Magyar számvitel	Ukrán számvitel
<i>Időbeli elhatárolás elve</i>	Igen, alkalmazott	Igen, kötelező
<i>Számlarendszer rugalmassága</i>	Nagyfokú	Kötött, államilag meghatározott
<i>Könyvelési logika</i>	Időarányos elszámolás, feloldás	Időarányos elszámolás, feloldás
<i>Bérleti díj bevétel számla</i>	91 (Árbevétel)	703 (Bérleti díjból származó bevétel)
<i>ÁFA kezelése</i>	467 – Fizetendő ÁFA	641 – ÁFA-kötelezettség
<i>Elhatárolás könyvelése</i>	391 → 91	391 → 703

Forrás: Saját szerkesztés [6] irodalom alapján

A magyar és az ukrán számviteli rendszer alapjaiban hasonló elvekre épül, mivel részben mindkettő igazodik a nemzetközi pénzügyi beszámolási elvekhez, különösen az időbeli elhatárolás elvéhez, amely kulcsfontosságú a bevételek és ráfordítások időszakhoz való pontos hozzárendelésében. Az elhatárolás célja mindkét országban az, hogy a gazdasági események hatásai azon időszakban jelenjenek meg a beszámolóban, amelyre ténylegesen vonatkoznak – függetlenül a pénzügyi teljesítés vagy a számla kiállításának időpontjától.

2. táblázat

Az időbeli elhatárolás elve Magyarország és Ukrajna számviteli rendszerében.

Magyarországi megfogalmazás	Ukrainai megfogalmazás
Az olyan gazdasági események kihatásait, amelyek két vagy több üzleti évet is érintenek, az adott időszak bevételei és költségei között olyan arányban kell elszámolni, ahogyan az az alapul szolgáló időszak és az elszámolási időszak között megoszlik. Az időbeli elhatárolás elve elsősorban az eredmény meghatározásában, és az azt megalapozó könyvvezetésben érvényesül [Számv. tv. 16. § (2) bek.].	A beszámolási időszak pénzügyi eredményének meghatározásához össze kell hasonlítani a beszámolási időszak bevételeit a bevétel megszerzéséhez felmerült költségekkel. Ebben az esetben a bevételeket és kiadásokat a számvitelben és a pénzügyi beszámolásban a felmerülésük időpontjában tükrözik, függetlenül a készpénz beérkezésének és kifizetésének dátumától [„A számvitelről és a pénzügyi beszámolásról Ukrajnában” c., 1999. 07. 16-i 996-XIV. sz. tv. 4. c.].

Forrás: Saját szerkesztés [7] és [8] irodalom alapján

Ez az elv közös, és gyakorlatilag ugyanúgy jelenik meg a számviteli rendszerben: aktív időbeli elhatárolást alkalmaznak akkor, ha egy kiadás vagy bevétel már megtörtént, de gazdaságilag még nem tartozik az adott időszakhoz, míg passzív időbeli elhatárolást alkalmaznak, ha a költség vagy bevétel még nem jelent meg pénzügyileg, de gazdaságilag már a lezárt időszakot érinti. Az ilyen típusú elhatárolások kezelésében tehát nincs lényegi tartalmi különbség a két rendszer között – az alapelvek és célok megegyeznek.

A különbségek leginkább a számlarendszer kialakításában és alkalmazásában, valamint a szabályozás részletezettségében jelennek meg. A magyar cégek a számviteli politika keretében saját maguk határozhatják meg, hogy milyen alszámlákat, analitikus nyilvántartásokat vezetnek, és hogyan struktúrálják a könyvelési rendszerüket.

Ezzel szemben Ukrajnában az állami szinten elfogadott számlarend kötelező érvényű, különösen a közép- és nagyvállalatok számára. Az egyes gazdasági események elszámolását konkrét számlákhoz kötik, és a rendszer kevésbé teszi lehetővé az egyéni adaptációt, viszont adott esetben is használhatóak az analitikus számlák, azok magyarázatai pedig szintén a számviteli politikában kerülnek feltérképezésre.

Ami a halasztott bevételek és ráfordítások kezelését illeti, a két rendszer szintén hasonló alapelveket követ, azonban az ukrán rendszer jóval részletesebben és formálisabban szabályozza azokat. Például az ajándékként kapott eszközök elszámolása, illetve az elengedett kötelezettségek halasztott bevételként történő kezelése Ukrajnában szigorúan meghatározott számlákon (pl. 483 „Jótekonysági segély”) történik, és a feloldásukat pontosan meghatározott ütemezésben kell végrehajtani, összhangban az értékcsökkenési politikával. Magyarországon ugyanezeket az eseményeket hasonló módon számolják el, de nagyobb rugalmasságot biztosítanak a számlák kialakításában és a bevétel feloldásának ütemezésében is.

Megemlítenéd az IFRS-hez való viszony is. Magyarországon a nemzetközi pénzügyi beszámolási standardokra való áttérés választható lehetőség nagyvállalatok, tőzsdei cégek vagy anyavállalatok számára. Ezzel szemben Ukrajnában bizonyos vállalkozások számára az IFRS alkalmazása kötelező, és a nemzeti számviteli szabályozás is fokozatosan konvergál az IFRS struktúrájához. Ez a különbség az adminisztratív terhekben, a beszámolók részletezettségében és az elszámolások szigorúságában is megmutatkozik.

A magyar és ukrán számvitel számos alapvető hasonlóságot mutat, különösen az időbeli elhatárolások, bevételek és ráfordítások időzítése tekintetében. A legnagyobb eltérések nem az elvekben, hanem a gyakorlati megvalósításban, a számlaszerkezet szabályozásában, valamint az adminisztratív környezet szigorúságában jelentkeznek. A magyar rendszer inkább gyakorlatorientált és rugalmas, míg az ukrán rendszer központosított, részletes és normatív jellegű. Mindkét megközelítés előnyökkel és kihívásokkal jár, és egy nemzetközi szinten működő vállalat számára elengedhetetlen ezek alapos ismerete a pénzügyi megfelelés és a pontos eredményszámítás érdekében.

A passzív időbeli elhatárolások összehasonlítása. Fogalom: Passzív elhatárolás esetén a gazdasági esemény már megtörtént (pl. szolgáltatás teljesítése), de annak pénzbeli kiegyenlítése a következő időszakra esik.

Magyar számvitelben: számlaszámok - 481 (Bevételek passzív időbeli elhatárolása), 482 (Költségek, ráfordítások passzív időbeli elhatárolása).

Például: Tárgyévben felmerült, de csak a következő évben fizetett bérleti díj vagy villanyszámla.

Ukrajnai számvitelben: számlaszámok - 47 (Jövőbeli kiadások és fizetések biztosítása), 69 (Jövőbeli bevételek).

Például: Prémium, jutalom, bírság, perekből származó jövőbeni fizetési kötelezettség. Az ukrán számviteli rendszerben – hasonlóan más kontinentális számvitelű országokhoz – a jövőbeni események pénzügyi hatásait időben megfelelően kell tükrözni. Ehhez különböző számlák állnak rendelkezésre attól függően, hogy költség jellegű vagy bevétel jellegű jövőbeni eseményről van-e szó. A két leggyakrabban használt számlacsoport e téren a 47-es és a 69-es számla. A 47-es számla [9] olyan céltartalékok könyvelésére szolgál, amelyeket a vállalat előreláthatólag viselni fog, de ezek még nem váltak esedékessé a mérlegkészítés időpontjában. Ilyen lehet például egy garanciális javítás, egy peres eljárás várható költsége, vagy a dolgozók jövőbeni juttatásai – például felhalmozott szabadságmegváltás vagy végkielégítés. Ezen kötelezettségek fedezetére a vállalkozás céltartalékot képez. A könyvelés során ezt úgy számolják el, hogy az adott költség jellegű számlát (például 93 – egyéb költségek) megterhelik, míg a 47-es számlát követel oldalán növelik. A mérlegben ez a tétel a kötelezettségek között, céltartalékokként jelenik meg – a kötelezettségek várható, de bizonytalan összegű és időpontú részét képviselve.

Ezzel szemben a 69-es számlacsoportba [9] kerülnek azok az árbevétel jellegű összegek, amelyeket a vállalat már előre kiszámlázott és esetleg be is folytak, de gazdasági szempontból még nem tekinthetők tényleges árbevételnek, mivel a kapcsolódó szolgáltatást vagy teljesítést csak a következő időszakban fogják nyújtani. Erre tipikus példa egy bérleti díj, amelyet például 6 hónapra előre kiszámláznak, de abból csak két hónap esik az adott üzleti évre – a fennmaradó négy hónapra jutó összeget passzív időbeli elhatárolásként a 69-es számlára könyvelik. A könyvelésben ez úgy jelenik meg, hogy az árbevételt (703-as számla) sztornózzák (tartozik), és a 69-es számlát növelik (követel). A következő évben aztán a 643-as számla tartozik oldalára könyvelve feloldják ezt az elhatárolást, és az árbevétel számlát ismét növelik (követel), ezzel megfelelő időszakhoz rendelve a bevételt.

A mérlegben a 69-es számlán szereplő összegek szintén a rövid vagy hosszú lejáratú kötelezettségek között jelennek meg, általában a halasztott bevételek soron.

– A 47-es számla a várható jövőbeni költségek fedezetének biztosítására szolgál, és céltartalékot képezünk rá költségelszámolással.

– A 69-es számla a jövőbeni időszakra vonatkozó árbevételek elhatárolását szolgálja, azaz időben késlelteti a bevétel elszámolását.

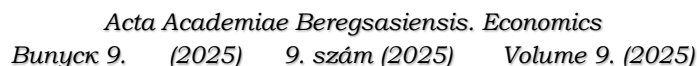
Mindkettő célja a pénzügyi kimutatások időbeli megfeleltetésének biztosítása, de eltérő tartalmú és logikájú eseményeket fednek le a könyvelésben.

- 2025. november 1. – 2025. december 31. – 4 000 eFt,
- 2026. január 1. – 2026. április 30. – 8 000 eFt.

Vevők (311)		Értékesítés nettó árbevétele (91)	
1a/ 12 000 eFt		1b/ 8 000 eFt	1a/ 12 000 eFt
	Passzív időbeli elhatárolás (481)		
		1b/ 8 000 eFt	

Passzív időbeli elhatárolás (481)	Értékesítés nettó árbevétele (91)
8 000 eFt	8 000 eFt

341

Vevők (361)		Bérleti díjból származó bevétel (703)	
1a/ 12 000 eFt		1b/ 8 000 eFt	1a/ 12 000 eFt
	Jövőbeli bevételek (69)		
	1b/ 8 000 eFt		

Az ukrainai könyvelés a 2025-ös évre vonatkozóan az elhatárolt összegek feloldását mutatja be. A passzív időbeli elhatárolás (481-es számla) 8 000 eFt értéken áll, ami az előzőleg elhatárolt, de most esedékessé vált bevételt jelzi. Ezzel párhuzamosan az értékesítés nettó árbevétele (91-es számla) szintén 8 000 eFt, ami az elhatárolás feloldásának eredménye, így a bevétel a 2025-ös évhez kapcsolódik.

Jövőbeli bevételek (69)		Bérleti díjból származó bevétel (703)	
8 000 eFt			8 000 eFt

342

Végül a 2026-os év ukrainai könyvelése a jövőbeli bevételek (69-es számla) és a bérleti díjból származó bevételek (703-as számla) elszámolását mutatja, mindkettő 8 000 eFt értékben. Ez az elszámolás az előzőleg elhatárolt összegek teljes feloldását tükrözi, így a bevételek a 2026-os évhez kapcsolódnak, biztosítva a helyes időszakos könyvelést.

Mindkét ország számviteli rendszere az időbeli elhatárolás logikáját alkalmazza:

- A **bevételt időarányosan** ismerik el a megfelelő időszakban.
- A **számlázás időpontja** határozza meg az ÁFA fizetési kötelezettséget.
- Az **elhatárolási technika** hasonló, bár a számlaszámok és megnevezések eltérőek.

Következtetések és további kutatások kilátásai. A tanulmány eredményei alapján megállapítható, hogy Magyarország és Ukrajna számviteli rendszerei azonos elvekre, elsősorban az időbeli elhatárolás elvére épülnek, ugyanakkor a gyakorlati alkalmazásban és a szabályozási környezetben lényeges eltérések mutatkoznak. Mindkét ország célja, hogy a gazdasági események pénzügyi hatásai a megfelelő időszakban jelenjenek meg a beszámolóban, ezzel biztosítva a pénzügyi kimutatások megbízhatóságát, transzparenciáját és összehasonlíthatóságát. Míg a magyar számviteli rendszer rugalmasságot biztosít a vállalkozásoknak a számlarendszer kialakításában és a könyvelési politika megválasztásában, addig az ukrán rendszer kötöttebb, szigorúan államilag szabályozott, amely viszont nagyobb egységességet eredményez.

A tanulmány példákon keresztül mutatta be, hogy az aktív és passzív időbeli elhatárolások alkalmazása mindkét országban hasonló logikát követ, ugyanakkor a számlák elnevezései, struktúrája, valamint a könyvelési technikák és a kapcsolódó jogszabályi környezet eltérőek. E különbségek elsősorban nem az elvek, hanem a megvalósítás szintjén jelennek meg, és ezeknek gyakorlati jelentőségük van a pénzügyi beszámolók készítése, a könyvvizsgálat és az adózás szempontjából is.

A nemzetközi pénzügyi beszámolási standardokhoz (IFRS) való viszony különösen érdekes: míg Ukrajnában bizonyos vállalkozások számára kötelező az IFRS alkalmazása, Magyarországon ez lehetőségként jelenik meg, elsősorban nagyvállalatok és tőzsdei cégek számára. A két rendszer közötti eltérések ellenére mindkét ország célja az elszámolások megbízhatóságának növelése, valamint a nemzetközi összehasonlíthatóság javítása.

A további kutatások számára több lehetséges irány rajzolódik ki. Érdemes lenne részletes összehasonlító vizsgálatot végezni a magyar és az ukrán számviteli rendszer és az IFRS előírásainak kapcsolatáról, különös tekintettel az időbeli elhatárolásokra és azok hatására a konszolidált beszámolókra. További kutatási lehetőségként felmerül a könyvvizsgálati eljárásokban alkalmazott kockázatelemzési szempontok vizsgálata, valamint annak elemzése, hogy az eltérő elhatárolási technikák hogyan befolyásolják a lényegességi küszöbököt. Emellett hasznos lenne feltérképezni a kis- és középvállalkozások gyakorlati könyvelési megoldásait, különösen a digitalizáció előrehaladásának fényében, amely egyre nagyobb szerepet játszik az időbeli elhatárolások automatizált elszámolásában.

Végezetül, a számviteli oktatás és a szakmai képzések összehasonlítása is releváns kutatási terület lehet, mivel ezek kulcsfontosságúak a számviteli elvek helyes értelmezésében és alkalmazásában. Az ilyen irányú kutatások hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a nemzeti rendszerek közeledjenek egymáshoz, elősegítve a pénzügyi beszámolók harmonizációját és a nemzetközi gazdasági együttműködések hatékonyabb működését.

Felhasznált források listája

1. Лоскоріх Г.Л., Ганусич В.О., Перчі О.Ф. Фінансова звітність для податкового планування: Обліковий аспект. Наукові перспективи: журнал. м. Берегово : Видавнича група «Бізнес-навігатор». 2025, № 2 (79) с. 106-113. URL: http://www.business-navigator.ks.ua/journals/2025/79_2025/19.pdf
2. Dr. Sági-Duduk Ildikó, Dr. Tariszka Éva. Vezetői Üzleti Gazdaságtan Pénzügyi és Számviteli Menedzsment Egyetemi Oktatási Jegyzet. Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, 2025. 53 old. URL: https://publikacio.uni-eszterhazy.hu/8460/1/Vezet%C5%91i%20%C3%9Czleti%20Gazdas%C3%A1gtan_Oktat%C3%A1si%20Jegyzet.pdf
3. Сук П. Л. Обернений метод розподілу витрат майбутніх періодів на основі податку на прибуток від реалізації готової продукції. Сучасні досягнення та перспективи соціально-економічного розвитку: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. м. Ніжин. 2025, с. 72-77. URL: <https://researcheurope.org/wp-content/uploads/2025/05/re-16.05.25.pdf>
4. Гуменна-Дерій М., Шара Є. Облік, контроль і аналіз витрат та забезпечення матеріально-технічними ресурсами діяльності підприємств у майбутні періоди. Наукові перспективи: журнал. Вісник Економіки, № 1. 2022. с. 110-129. URL: <https://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/1335/1440>
5. Dr. Habil. Böcskei Elvira, Veit Adrienn, Sőre Szabina. Bevételek, költségek és ráfordítások időbeli elhatárolásának számvitele, a magyar és a nemzetközi szabályozásban. Debrecen. 2021. *Economica* XII. évf., 3-4. sz. 59-67. old. URL: <https://dea.lib.unideb.hu/server/api/core/bitstreams/1b206d81-28e6-4b27-90d6-094c3a9aa6b9/content>
6. Fábics, I., & Kovács, C. Az időbeli elhatárolások módszertani kérdései, változásuk 2018–2021 között Magyarországon és elhagyásuk következményei. *Vezetéstudomány Budapest Management Review*, 2024. No 55(2), 30–43. old. URL: <https://journals.lib.uni-corvinus.hu/index.php/vezetestudomany/article/view/1137/1051>
7. 2000. évi C. törvény a számvitelről, 16. § (2) bekezdés. URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0000100.tv>
8. Закон України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
9. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій (Наказ Міністерства фінансів України). 2011. No 1591. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text>

References

1. Loskorikh H.L., Hanusych V.O., Perchi O.F. (2025). Finansova zvitnist dlia podatkovoho planuvannia: Oblikovyi aspekt. Naukovi perspektyvy: zhurnal. Berehovo : Vydavnycha hrupa «Biznes-navihator». No 2 (79) s. 106-113. URL: http://www.business-navigator.ks.ua/journals/2025/79_2025/19.pdf [Financial reporting for tax planning: Accounting aspect.] [in Ukrainian]
2. Dr. Sági-Duduk, I., & Dr. Tariszka, É. (2025). Vezetői Üzleti Gazdaságtan Pénzügyi és Számviteli Menedzsment Egyetemi Oktatási Jegyzet. Eszterházy Károly Katolikus Egyetem. 53 old. URL:

- https://publikacio.uni-eszterhazy.hu/8460/1/Vezet%C5%91i%20%C3%9Czeti%20Gazdas%C3%A1gtan_Oktat%C3%A1si%20Jegyzet.pdf [Managerial Business Economics: Financial and Accounting Management University Educational Notes] [in Hungarian]
3. Suk, P.L. (2025). Obernenyi metod rozpodilu vytrat maibutnikh periodiv na osnovi podatku na prybutok vid realizatsii hotovoi produktsii. Suchasni dosiahnennia ta perspektyvy sotsialno-ekonomichnoho rozvytku: materialy II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, Nizhyn, pp. 72–77. URL: <https://researcheurope.org/wp-content/uploads/2025/05/re-16.05.25.pdf> [Reversed method of allocating future period costs based on income tax from finished product sales.] [in Ukrainian]
 4. Humena-Derii M., & Shara Y. (2022). Oblik, kontrol i analiz vytrat ta zabezpechennia materialno-tekhnichnymy resursamy diialnosti pidpriemstv u maibutni periody. Naukovi perspektyvy: zhurnal. Visnyk Ekonomiky. No 1, pp. 110–129. URL: <https://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/1335/1440> [Accounting, control, and analysis of expenses and provision of material and technical resources of enterprises in future periods.] [in Ukrainian]
 5. Dr. Habil. Böcskei, E., Veit A., & Söre Sz. (2021). Bevételek, költségek és ráfordítások időbeli elhatárolásának számvitele, a magyar és a nemzetközi szabályozásban. *Economica*, Vol. XII, No. 3–4, pp. 59–67. URL: <https://dea.lib.unideb.hu/server/api/core/bitstreams/1b206d81-28e6-4b27-90d6-094c3a9aa6b9/content> [Accounting for the temporal deferral of revenues, costs, and expenditures in Hungarian and international regulation.] [in Hungarian]
 6. Fábics, I., & Kovács, C. (2024). Az időbeli elhatárolások módszertani kérdései, változásuk 2018–2021 között Magyarországon és elhagyásuk következményei. *Vezetéstudomány – Budapest Management Review*, Vol. 55, No. 2, pp. 30–43. URL: <https://journals.lib.uni-corvinus.hu/index.php/vezetestudomany/article/view/1137/1051> [Methodological issues of accruals, changes in 2018–2021 in Hungary and consequences of their abandonment.] [in Hungarian]
 7. 2000. évi C. törvény a számvitelről, 16. § (2) bekezdés. URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0000100.tv> [Act C of 2000 on Accounting] [in Hungarian]
 8. Zakon Ukrainy „Pro bukhhaltenskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini” vid 16.07.1999 № 996-XIV. (16.07.1999) No. 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> [Law of Ukraine “On Accounting and Financial Reporting in Ukraine”] [in Ukrainian]
 9. Plan rakhunkiv bukhhaltenskoho obliku aktyviv, kapitalu, zoboviazan i hospodarskykh operatsii pidpriemstv i orhanizatsii (Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy). (2011). No. 1591. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text> [Chart of Accounts for accounting of assets, capital, liabilities, and business operations of enterprises and organizations (Order of the Ministry of Finance of Ukraine)] [in Ukrainian]

<i>Отримано:</i>	06.05.2025	<i>Beérkezett:</i>	2025.05.06	<i>Received:</i>	06.05.2025
<i>Прийнято до друку:</i>	15.06.2025	<i>Elfogadva:</i>	2025.06.15	<i>Accepted:</i>	15.06.2025
<i>Опубліковано:</i>	25.06.2025	<i>Megjelent:</i>	2025.06.25	<i>Published:</i>	25.06.2025